

Länsstyrelserna

**Ej verkställda beslut
och domar enligt SoL och LSS
2008**

Samtliga länsstyrelser har lämnat underlag till rapporten som sammanställts av en arbetsgrupp bestående av socialkonsulenterna Heléne Backman Carlsson och Lillemor Johansson, Västra Götalands län, Stella Belin, Örebro län, Tord Fredriksen, Gävleborgs län, Ann-Sofi Tufvesson, Dalarnas län och Eva Wallengren, Skåne län samt socialdirektör Perarne Petersson, Kronobergs län.

*Rapporten finns som pdf på www.lansstyrelsen.se.
Där finns även kontaktuppgifter till respektive länsstyrelse.*

Förord

Detta är den sjätte uppföljningen av ej verkställda beslut och domar enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som länsstyrelserna har genomfört gemensamt på regeringens uppdrag. Tidigare redovisningar har genomförts tillsammans med Socialstyrelsen.

I denna redovisning av uppdrag 6 i länsstyrelsernas regleringsbrev 2008 framgår antalet inrapporterade ej verkställda gynnande beslut enligt SoL äldre än tre månader för 2007 och 2008 samt domar som ej var verkställda enligt SoL och LSS den 31 december 2004, 2006 och 2008. Uppgifter som avser ej verkställda beslut enligt LSS visar förhållanden under andra halvåret 2008. Sammanställningen omfattar även ansökningar om särskild avgift och utdömda avgifter enligt 16 kap. 6 c § SoL och 28 c § LSS.

Länsstyrelsernas socialdirektörsgrupp beslutade i december 2007 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att samordna uppdraget. Arbetsgruppen har bestått av socialkonsulenterna Heléne Backman Carlsson och Lillemor Johansson, Västra Götalands län, Stella Belin, Örebro län, Tord Fredriksen, Gävleborgs län, Ann-Sofi Tufvesson, Dalarnas län och Eva Wallengren, Skåne län samt socialdirektör Perarne Petersson, Kronobergs län som representant för socialdirektörerna.

Handläggningen av ej verkställda beslut är en resurskrävande uppgift för bland annat länsstyrelserna. Avsikten med lagändringen var att förbättra rättssäkerheten för den enskilde genom kortare väntetid mellan beslut och verkställighet samt att förbättra planeringen från kommunernas sida för att tillgodose biståndsbehov. Det måste ifrågasättas om utfallet av lagändringen motsvarar de resurser som krävs för att hantera rapporter och ansökningar hos länsstyrelserna, förvaltningsdomstolarna och hos kommunerna.

Växjö i maj 2009

För länsstyrelserna

Perarne Petersson
Socialdirektör

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund.....	6
Uppdrag	6
Metod.....	7
Förtydliganden	7
Användning av begrepp i sammanställningen.....	8
Resultat av sammanställningen.....	9
Ej verkställda domar enligt SoL.....	9
Ej verkställda beslut äldre än tre månader enligt SoL.....	11
Ej verkställda beslut enligt LSS äldre än tre månader.....	14
Ej verkställda domar enligt LSS	16
Ansökningar om särskild avgift	17
Ansökningar om särskild avgift för ej verkställda domar enligt SoL och LSS.....	17
Ansökningar om särskild avgift för ej verkställda beslut enligt SoL och LSS.....	18
Utdömda avgifter och avgifternas storlek	20
Könsfördelning	23
Kommentarer.....	25

Sammanfattning

2008 års sammanställning redovisar *samtliga* ej verkställda domar enligt SoL och LSS. Uppgifter för de ej verkställda besluten enligt SoL utgår från den rapporteringsskyldighet som finns kvartalsvis för kommunerna sedan 2006. Tidigare år redovisades enbart förhållande inom äldreomsorgen och för personer med funktionsnedsättning. Rapporteringsskyldigheten för ej verkställda beslut enligt LSS infördes 2008 och jämförelse med tidigare år är inte möjlig.

- Ej verkställda domar enligt SoL har ökat men ansökningarna om särskild avgift för ej verkställd dom är över tid få. Vilket tyder på att domar verkställs och att rättsäkerheten i dessa fall är god. Ej verkställda domar enligt LSS har minskat över tid och det har även ansökningarna om särskild avgift. Lagändringen från 2002 har sannolikt haft effekt.
- Ej verkställda beslut enligt SoL har ökat mellan åren 2007 och 2008. De flesta besluten gäller permanent bostad. En stor grupp barn får inte kontaktperson eller kontaktfamilj. Trots kommunerna har kännedom om detta ökar de ej verkställda besluten.
- De vanligast förekommande insatserna för ej verkställda beslut enligt LSS är kontaktperson och boende. Något som tyder på att kommunerna har dålig beredskap för dessa insatser.
- Under åren 2006-2008 har länsstyrelserna gjort ansökningar om särskild avgift för ej verkställda beslut enligt SoL i drygt 1450 fall. Av dessa har 575 resulterat i att domstol bifallit ansökan. Det finns ingen uppgift om hur många av ansökningarna som avgjorts utan bifall och hur många som fortfarande väntar på avgörande.
- Socialstyrelsen redovisar i rapporten Ris och Ros. En utvärdering av bestämmelserna om rapporteringsskyldighet och särskild avgift i socialtjänstlagen att det är variation mellan domstolarna när det gäller utdömda avgifter samt gränsen för oskälig tid. I dagsläget finns bara en dom från Regeringsrätten om särskild avgift för ej verkställt beslut enligt SoL.
- Sammanställningen visar att av alla ej verkställda beslut som gäller barn är det flest pojkar som berörs. Äldre kvinnor som inte får särskilt boende är tre gånger fler än män i samma ålder.
- Rättssäkerheten för enskilda inom socialtjänstens område har under de senaste åren ifrågasatts. Domar och beslut enligt SoL och LSS har inte verkställts inom rimlig tid. Det övergripande syftet med lagändringarna är att stärka den enskildes rättssäkerhet. Den här

sammanställningen visar att lagändringarna ännu inte haft avsedd effekt. Antalet ej verkställda beslut ökar.

Inledning

Bakgrund

Rättssäkerheten för enskilda inom socialtjänstens område har under de senaste åren ifrågasatts. Domar och beviljade insatser enligt SoL och LSS har inte verkställts inom rimlig tid. Socialstyrelsen och länsstyrelserna har tillsammans vid fem tidigare tillfällen, 2000, 2001, 2003, 2004 och 2006 kartlagt omfattningen, på uppdrag av regeringen.

En lagändring från den 1 juli 2002 innebär att länsstyrelsen kan ansöka om en särskild avgift som ska åläggas den kommun eller det landsting som inte inom skälig tid, efter domstols avgörande, tillhandahåller bistånd enligt 4 kap 1 § SoL eller insats enligt 9 § LSS. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten avbrutits.

En lagändring från den 1 juli 2006 innebär att ansvarig nämnd har skyldighet att rapportera alla gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från beslutsdatum till bl.a. länsstyrelsen. Detsamma gäller en kommun som inte inom tre månader på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En lagändring från den 1 juli 2008 innebär att ansvarig nämnd har skyldighet att rapportera alla beslut enligt 9 § LSS som inte har verkställts inom tre månader från beslutsdatum till bl.a. länsstyrelsen. Detsamma gäller en kommun eller landsting som inte inom tre månader på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

Länsstyrelsen kan ansöka om en särskild avgift som ska åläggas den kommun eller det landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller biståndet enligt 4 kap 1 § SoL eller insats enligt 9 § LSS som någon är berättigad till enligt beslut av ansvarig nämnd. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten avbrutits.

Uppdrag

Enligt länsstyrelsernas gemensamma regleringsbrev (RB) i uppdrag 6 för år 2008 ska länsstyrelsen samla in och sammanställa uppgifter om

- antalet ej verkställda domar enligt SoL
- antal rapporterade gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader, sex månader, nio månader etc. för åren 2007 och 2008,

- antalet rapporterade gynnande beslut enligt LSS som inte verkställts inom tre månader respektive sex månader för 2008 enligt ändring i RB dec 2008
- antalet ej verkställda domar och myndighetsbeslut för personer med funktionsnedsättningar enligt LSS
- antalet ansökningar hos länsrätten om en särskild avgift för ej verkställda domar enligt SoL och LSS,
- antalet ansökningar hos länsrätten om en särskild avgift för ej verkställda myndighetsbeslut hos länsrätt enligt SoL och LSS enligt ändring i RB 2008, samt
- antalet utdömda avgifter och avgifternas storlek.

Uppgifterna ska lämnas uppdelade på kön. För att kunna jämföra uppgifter över tid ska uppgifterna så långt det är möjligt samlas in på ett likartat sätt jämfört med tidigare år. Länsstyrelserna ska ta fram en gemensam sammanställning med kommentarer som ska överlämnas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 maj 2009.

Socialstyrelsen har ett regeringsuppdrag att utvärdera de nya bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453, SoL) om rapporteringskyldigheten och särskild avgift för beslut som inte har verkställts. Länsstyrelsernas arbetsgrupp är referensgrupp till Socialstyrelsens projektgrupp. Samverkan sker genom erfarenhetsutbyte och genom att ta del av projektplaner för uppdragen.

Metod

Arbetsgruppen har genom en enkät till länsstyrelserna samlat in uppgifter enligt uppdraget och därefter sammanställt dessa på nationell nivå.

Uppgifter för år 2007 är hämtade från länsstyrelsernas årsredovisning.

Ej verkställda beslut enligt SoL, äldre än tre månader, har rapporterats kvartalsvis till länsstyrelserna sedan 1 juli 2006. Från och med 1 juli 2008 sker inrapporteringen genom e-socialtjänst. Uppgifter för år 2008 är hämtade från den statistik som kan tas fram i Platina, länsstyrelsernas gemensamma ärendehanteringssystem.

Ej verkställda beslut enligt LSS, äldre än tre månader rapporterades första gången i september 2008. Uppgifter för år 2008 är hämtade från enkäten som länsstyrelserna besvarat.

Förtydliganden

Samtliga länsstyrelser har besvarat enkäten. De uppgifter som redovisas i rapporten avser antal beslut. Det innebär att flera beslut kan gälla en och samma person.

I uppdraget ingår att så långt som möjligt samla in uppgifter på ett likartat sätt för att kunna jämföra 2008 års resultat med tidigare år. Till och med år 2006 har uppdraget avsett att kartlägga samtliga ej verkställda beslut och

domar enligt LSS och samtliga ej verkställda beslut och domar för personer med funktionsnedsättning och för äldre enligt SoL årsvis per den 31 december. Lagändringen om inrapportering av ej verkställda beslut äldre än tre månader innebär att uppgifterna inte kan jämföras på samma sätt som tidigare.

2008 års redovisning omfattar även ej verkställda beslut enligt SoL, äldre än tre månader för individ- och familjeomsorgen, vilket inte varit fallet tidigare år.

Det skulle medföra en mycket omfattande manuell bearbetning av inkomna rapporter om länsstyrelserna i enlighet med uppdraget skulle redovisa antalet rapporterade gynnande beslut som inte verkställts inom tre månader, sex månader etc. Dessa uppgifter kommer därför inte att redovisas. Det var länsstyrelsernas avsikt att inom ramen för ärendehanteringssystemet Platina ta fram uppgifterna. Datasystemet har dock blivit försenat.

För LSS redovisas antalet gynnande beslut som inte har verkställts inom tre respektive sex månader år 2008.

Användning av begrepp i sammanställningen

För att underlätta läsningen av rapporten har vissa begrepp förkortats och definierats:

Bostad för vuxna enligt LSS = bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

Bostad för barn enligt LSS = boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS.

Permanent bostad = särskilt boende eller bostad med särskild service enligt SoL.

Kontaktperson = begreppet används både i LSS och SoL.

Familjehem = begreppet används både i LSS och SoL.

Annat bistånd = till exempel hemterapeut.

Resultat av sammanställningen

Av tabell 1 framgår antalet ej verkställda domar enligt SoL och LSS. Ökningen 2008 av antalet domar enligt SoL förklaras av att *samtliga* ej verkställda domar redovisas (se tabell 4). Antalet ej verkställda domar enligt LSS minskar.

Tabell 1. Antal ej verkställda domar per den 31 december 2004, 2006 och 2008.

Ej verkställda domar			
År	2004	2006	2008
SoL	67	34	96
LSS	108	75	52
Totalt	175	109	148

Tabell 2 visar att antalet ej verkställda beslut enligt SoL har ökat. Uppgifter för tidigare år avseende antalet ej verkställda beslut enligt LSS finns inte.

Tabell 2. Antal ej verkställda beslut fjärde kvartalet 2007 och 2008.

Ej verkställda beslut		
År	2007	2008
SoL	2 616	3 160
LSS	*	2 116
Totalt	2 616	5 276

* uppgift saknas

Ej verkställda domar enligt SoL

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap 1 § SoL som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Av tabell 3 framgår antalet ej verkställda domar enligt SoL fördelat länsvis. Det går inte att utläsa några särskilda regionala mönster.

Tabell 3. Antal ej verkställda domar per län enligt SoL per 31 december 2004, 2006 och 2008.

Län	2004	2006	2008
Stockholm	11	6	2
Uppsala	0	0	23
Södermanland	1	0	0
Östergötland	0	0	4
Jönköping	0	0	1
Kronoberg	2	0	2
Kalmar	3	2	10
Gotland	0	0	0
Blekinge	1	1	1
Skåne	5	4	10
Halland	1	3	2
Västra Götaland	27	9	34
Värmland	5	2	0
Örebro	2	0	0
Västmanland	0	0	1
Dalarna	3	5	1
Gävleborg	0	0	0
Västernorrland	3	1	3
Jämtland	0	0	2
Västerbotten	0	0	0
Norrbottn	3	1	0
Riket	67	34	96

Av tabell 4 framgår att nästan hälften av antalet ej verkställda domar enligt SoL härrör från ekonomiskt bistånd.

Tabell 4. Antal ej verkställda domar enligt 4 kap. 1§ SoL uppdelade på insatser per den 31 december 2008.

	Kvinnor	Män	Totalt
Permanent bostad	24	6	30
Korttidsboende/växelvård			
Hemtjänst	3	1	4
Boendestöd			
Dagverksamhet/sysselsättning			
Kontaktperson	1	2	3
Kontaktfamilj	1		1
Ledsagning			
Avlösning i hemmet			
Ekonomiskt bistånd	28	19	47
Egna medel/förmedlingsmedel			
Bostad (IFO)			
Familjehem		2	2
Behandlingshem	1	3	4
Öppenvårdsverksamhet	1		1
Annat bistånd	1	3	4
Totalt	60	36	96

Ej verkställda beslut äldre än tre månader enligt SoL

Sedan den 1 juli 2006 har ansvarig nämnd en skyldighet att rapportera alla gynnande beslut enligt SoL som inte har verkställts inom tre månader från beslutsdatum till länsstyrelsen. Detsamma gäller en kommun som inte inom tre månader på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Tabell 5 visar att totala antalet ej verkställda beslut har ökat mellan kvartal 4, 2007 och kvartal 4, 2008. Nio län uppvisar en minskning av antalet ej verkställda beslut.

Tabell 5. Antal rapporterade ej verkställda beslut enligt 4 kap 1 § SoL uppdelat på län 2007 och 2008 för fjärde kvartalet.

Län	2007	2008
Stockholm	189	456
Uppsala	219	306
Södermanland	178	60
Östergötland	246	167
Jönköping	112	79
Kronoberg	62	51
Kalmar	35	40
Gotland	80	131
Blekinge	69	60
Skåne	339	261
Halland	48	105
Västra Götaland	405	694
Värmland	100*	130
Örebro	91	112
Västmanland	34	75
Dalarna	91	86
Gävleborg	96	91
Västernorrland	56	61
Jämtland	78	61
Västerbotten	38	61
Norrboten	62	73
Riket	2 628	3 160

* Eftersom uppgifterna för 4:e kvartalet 2007 saknas för Värmlands län är antalet uppskattat efter det antal beslut som rapporterats kvartal 1-3 2007.

Tabell 6 visar att de flesta ej verkställda besluten enligt SoL gäller permanent bostad följt av biståndets kontaktperson och kontaktfamilj. Mer än hälften av de 3160 besluten avser bistånd till personer i åldersgruppen 65 år och äldre. Samtidigt är det 759 beslut som rör barn.

Tabell 6. Antal ej verkställda beslut enligt 4 kap 1 § SoL äldre än tre månader inrapporterade för kvartal 4, 2008.

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Permanent bostad	2	3	55	64	1053	415	1592
Korttidsboende/växelvård	1	2	1	2	6	19	31
Hemtjänst			4	6	17	6	33
Boendestöd		3	6	9			18
Dagverksamhet/sysselsättning			18	14	39	30	101
Kontaktperson	71	137	135	127	12	3	485
Kontaktfamilj	152	255	6	2	2	1	418
Ledsagning	3	6	10	16	22	15	72
Avlösning i hemmet	1	3			8	5	17
Ekonomiskt bistånd	1		1	2	1		5
Egna medel/förmedlingsmedel				1			1
Bostad (IFO)	2		30	40			72
Familjehem	10	8	2	10			30
Behandlingshem		1	14	36		1	52
Öppenvårdsverksamhet	25	29	5	14	1	1	75
Annat bistånd	15	29	32	44	31	7	158
Totalt	283	476	319	387	1 192	503	3 160

Av tabell 7 framgår de biståndstyper som är vanligast förekommande bland ej verkställda beslut. Medan det totala antalet rapporterade beslut ökade med 544 (ca 20 procent) från 2007 till 2008 (tabell 5) ökade antalet rapporterade beslut avseende de vanligaste biståndstyperna med 763 (ca 40 procent) från första till sista kvartalet 2008.

Tabell 7. Antal ej verkställda beslut enligt 4 kap 1 § SoL äldre än tre månader inrapporterade för kvartal 1 och 4, 2008 avseende de vanligast förekommande bistånden.

Insatser	Kvartal 1	Kvartal 4
Permanent bostad	1 088	1 592
Kontaktperson	393	485
Kontaktfamilj	282	418
Dagverksamhet	70	101
Totalt	1 833	2 596

Ej verkställda beslut enligt LSS äldre än tre månader

Sedan den 1 juli 2008 har ansvarig nämnd en skyldighet att rapportera alla gynnande beslut enligt LSS som inte har verkställts inom tre månader från beslutsdatum till länsstyrelsen. Den första inrapporteringen enligt LSS skedde per den 30 september 2008. Detsamma gäller en kommun som inte inom tre månader på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

Tabell 8. Antal ej verkställda beslut enligt § 9 LSS per län kvartal 3 och 4 2008

Län	Kvartal 3	Kvartal 4
Stockholm	249	265
Uppsala	122	155
Södermanland	68	61
Östergötland	125	152
Jönköping	63	51
Kronoberg	26	29
Kalmar	38	50
Gotland	11	6
Blekinge	30	21
Skåne	207	220
Halland	24	25
Västra Götaland	394	322
Värmland	68	51
Örebro	98	100
Västmanland	69	32
Dalarna	39	33
Gävleborg	68	44
Västernorrland	105	105
Jämtland	212	226
Västerbotten	144	139
Norrboten	23	29
Riket	2 183	2 116

Av tabell 9 framgår att de flesta ej verkställda besluten enligt LSS rör insatserna kontaktperson, bostad för vuxna samt daglig verksamhet. Fler-
talet av de ej verkställda besluten enligt LSS avser personer i åldersgruppen
18 till 64 år.

Tabell 9. Antal ej verkställda beslut enligt 9 § LSS uppdelade på insatser per den 31 december 2008.

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
9.1 Råd och stöd			7	17	1		25
9.2 Personlig assistans			1	5	1		7
9.3 Ledsagarservice	14	33	45	69	3	3	167
9.4 Kontaktperson	36	72	291	495	10	14	918
9.5 Avlösarservice	8	28	2	2	1		41
9.6 Korttidsvistelse	43	68	12	7			130
9.7 Korttidstillsyn	3	7	1				11
9.8 Familjehem/bostad för barn och ungdomar	5	8	1	3			17
9.9 Bostad för vuxna			253	377	2	2	634
9.10 Daglig verksamhet	1		58	107			166
Totalt	110	216	671	1 082	18	19	2 116

Tabell 10 visar att mer än hälften av de ej verkställda besluten enligt LSS inrapporterades även föregående kvartal. Dessa beslut är därmed 6 månader eller äldre.

Tabell 10. Antal ej verkställda beslut per den 31 december 2008, som var inrapporterade även föregående kvartal.

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
9.1 Råd och stöd							0
9.2 Personlig assistans				1			1
9.3 Ledsagarservice	8	20	20	40		1	89
9.4 Kontaktperson	17	40	145	304	6	12	524
9.5 Avlösarservice	6	14					20
9.6 Korttidsvistelse	17	31	4	3			55
9.7 Korttidstillsyn	2	6					8
9.8 Familjehem/bostad för barn och ungdomar	2	1		1			4
9.9 Bostad för vuxna			180	266	1	1	448
9.10 Daglig verksamhet			33	72			105
Totalt	52	112	382	687	7	14	1 254

Ej verkställda domar enligt LSS

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § LSS som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Tabell 11 visar en fortsatt minskning av antalet ej verkställda domar enligt LSS i riket totalt.

Tabell 11. Antal ej verkställda domar enligt LSS i riket per den 31 december 2004, 2006 och 2008

Län	2004	2006	2008
Stockholm	23	19	6
Uppsala	0	0	6
Södermanland	5	1	2
Östergötland	8	3	5
Jönköping	0	1	0
Kronoberg	3	4	4
Kalmar	3	0	5
Gotland	0	0	0
Blekinge	0	0	0
Skåne	17	9	5
Halland	6	5	1
Västra Götaland	29	25	13
Värmland	2	0	0
Örebro	4	1	1
Västmanland	1	1	4
Dalarna	0	3	0
Gävleborg	1	0	0
Västernorrland	1	0	0
Jämtland	3	1	0
Västerbotten	0	1	0
Norbotten	2	1	0
Riket	108	75	52

Tabell 12 visar att de flesta ej verkställda domarna enligt LSS rör insatserna personlig assistans och bostad för vuxna.

Tabell 12. Antal ej verkställda domar enligt § 9 LSS uppdelade på insatser per den 31 december 2008.

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
9.1 Råd och stöd							0
9.2 Personlig assistans	4	3	6	3	2	1	19
9.3 Ledsagarservice			5	3			8
9.4 Kontaktperson			1				1
9.5 Avlösarservice		1					1
9.6 Korttidsvistelse	1	2					3
9.7 Korttidstillsyn							0
9.8 Familjehem/bostad för barn och ungdomar	2	1					3
9.9 Bostad för vuxna			4	10			14
9.10 Daglig verksamhet			1	2			3
Totalt	7	7	17	18	2	1	52

Ansökningar om särskild avgift

Ansökningar om särskild avgift för ej verkställda domar enligt SoL och LSS

Sedan den 1 juli 2002 kan länsstyrelsen ansöka hos länsrätten om att en särskild avgift åläggs kommuner som inte inom skälig tid verkställer en dom som ger den enskilde rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller en insats enligt 9 § LSS.

Av tabell 13 framgår att ansökningarna enligt SoL är få och att ansökningarna enligt LSS minskar.

Tabell 13. Antal ansökningar för ej verkställda domar enligt SoL och LSS åren 2004, 2006, samt 2008.

Ansökningar ej verkställda domar			
År	2004	2006	2008
SoL	0	1	1
LSS	28	23	10
Totalt	28	24	11

Av inhämtat underlag framgår att nio ansökningar år 2008 om särskild avgift rör bostad för vuxna enligt LSS. Det enda ärendet enligt SoL rör permanent bostad.

Ansökningar om särskild avgift för ej verkställda beslut enligt SoL och LSS

Sedan den 1 juli 2006 kan länsstyrelsen ansöka hos länsrätten om att en särskild avgift åläggs kommuner som inte inom skälig tid verkställer ett gynnande beslut som ger den enskilde rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Samma lagändring infördes för LSS den 1 juli 2008. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

Av tabell 14 framgår att antalet ansökningar till länsrätten om särskild avgift har minskat mellan åren 2007 och 2008.

Ansökan om särskild avgift har endast skett i ett LSS-ärende.

Tabell 14. Antal ansökningar ej verkställda beslut enligt SoL och LSS för åren 2006, 2007 samt 2008.

Ansökningar ej verkställda beslut			
År	2006	2007	2008
SoL	119	723	611
LSS			1
Totalt	119	723	612

Av tabell 15 framgår att samtliga länsstyrelser utom en har ansökt om särskild avgift i SoL-ärenden under åren 2007 och 2008.

Tabell 15. Antal ansökningar hos länsrätten om särskild avgift avseende ej verkställda myndighetsbeslut enligt 4 kap 1 § SoL åren 2007 och 2008.

Län	2007	2008
Stockholm *	64	52
Uppsala	55	22
Södermanland	9	6
Östergötland	24	64
Jönköping	25	21
Kronoberg	35	10
Kalmar	5	9
Gotland		0
Blekinge	22	13
Skåne	55	75
Halland	13	15
Västra Götaland	91	71
Värmland	35	42
Örebro	102	83
Västmanland	17	0
Dalarna	20	14
Gävleborg	13	16
Västernorrland	33	13
Jämtland	0	7
Västerbotten	11	32
Norbotten	94	46
Riket	723	611

* uppgiften avser både år 2006 och år 2007

Av tabell 16 framgår att flest antal ansökningar om särskild avgift avser permanent bostad, kontaktfamilj samt kontaktperson.

Tabell 16. Antal ansökningar om särskild avgift för ej verkställda beslut uppdelade på bistånd enligt 4 kap 1 § SoL 2008.

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Permanent bostad			5	9	151	70	235
Korttidsboende/växelvård		1			1	5	7
Hemtjänst						1	1
Boendestöd			1	1			2
Dagverksamhet/sysselsättning					27	20	47
Kontaktperson	21	43	25	43			132
Kontaktfamilj	61	81					142
Ledsagning							0
Avlösning i hemmet						1	1
Ekonomiskt bistånd							0
Egna medel/förmedlingsmedel							0
Bostad (IFO)	5		3	8			16
Familjehem	1	1					2
Behandlingshem							0
Öppenvårdsverksamhet	7	7	2	2			18
Annat bistånd		1		1			2
Insatser som saknar uppgift om kön							6
Totalt	95	134	36	64	179	97	611

Utdömda avgifter och avgifternas storlek

Frågor om särskild avgift prövas av länsrätten efter ansökan från länsstyrelsen. Den särskilda avgiften fastställs till lägst tio tusen kronor och högst en miljon kronor.

År 2007 utdömdes särskilda avgifter avseende ej verkställda domar och beslut enligt SoL och LSS till en total summa av 6 677 197 kronor. Motsvarande belopp för år 2008 uppgick till 17 188 335 kronor för hela riket.

År 2008 utdömdes särskild avgift för tre ej verkställda domar enligt SoL till en summa av 138 300 kronor. Sammanlagt 2 170 000 kronor har utdömts i särskild avgift med anledning av 14 ej verkställda domar enligt LSS under 2008.

År 2008 vann totalt 440 domar laga kraft och en total summa av 14 880 035 kronor utdömdes i särskilda avgifter avseende ej verkställda beslut enligt

SoL. Motsvarande antal var 2007 ca 135. Inga avgifter har dömts ut med anledning av ej verkställda beslut enligt LSS.

Tabell 17. Antal domar som vunnit laga kraft och utdömda belopp under år 2008 per län.

2008		
Län	Antal domar bifall	Utdömt belopp
Stockholm	31	1 615 960
Uppsala	5	317 466
Södermanland	5	271 800
Östergötland	26	670 230
Jönköping	9	178 000
Kronoberg	18	525 000
Kalmar	6	82 000
Gotland	0	0
Blekinge	16	662 599
Skåne	50	1 086 360
Halland	18	180 000
Västra Götaland	83	3 410 788
Värmland	20	596 000
Örebro	65	1 420 550
Västmanland	10	367 000
Dalarna	16	821 788
Gävleborg	16	307 180
Västernorrland	4	101 603
Jämtland	0	0
Västerbotten	26	595 711
Norrbottn	16	1 670 000
Riket	440	14 880 035

Tabell 18 visar att de flesta utdömda avgifterna avser permanent bostad, kontaktperson, kontaktfamilj, och dagverksamhet. Av de 440 domarna avser 171 barn och 196 personer 65 år och äldre.

Tabell 18. Antal utdömda avgifter och avgifternas storlek uppdelad på bistånd med anledning av ej verkställda beslut enligt 4 kap 1 § SoL 2008.*

	0-17 år		18-64 år		65 år och äldre		Totalt	Avgifternas storlek
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män		
Permanent bostad				1	106	40	147	9 167 296
Korttidsboende/växelvård					3	4	7	540 167
Hemtjänst						1	1	11 880
Boendestöd			8	5			13	241 610
Dagverksamhet/sysselsättning			1	2	20	19	42	1 088 469
Kontaktperson	20	33	21	29	1		104	1 528 410
Kontaktfamilj	38	66					104	1 825 653
Ledsagning		1		1		1	3	60 750
Avlösning i hemmet						1	1	30 000
Ekonomiskt bistånd							0	
Egna medel/förmedlingsmedel							0	
Bostad (IFO)			2	2			4	181 500
Familjehem		1					1	58 500
Behandlingshem							0	
Öppenvårdsverksamhet	4	6	1				11	125 800
Annat bistånd		2					2	20 000
Totalt	62	109	33	40	130	66	440	14 880 035

*domar som vunnit laga kraft under 2008

Könsfördelning

År 2008 fördelades ansökningarna om särskild avgift avseende ej verkställda beslut och domar enligt SoL och LSS på 334 kvinnor och 305 män. Under 2008 vann 457 domar om särskild avgift för ej verkställda beslut och domar laga kraft fördelade på 233 kvinnor och 224 män.

De flesta ej verkställda domarna enligt SoL per den 31 december 2008 avser kvinnor. Av de totalt 96 domarna avser 60 bistånd till kvinnor. Av de 60 domarna avser 28 ekonomiskt bistånd och 24 permanent bostad. Av de 36 domarna som avser män gäller 19 ekonomiskt bistånd och 6 permanent bostad.

Den ej verkställda domen enligt SoL som varit föremål för ansökan om särskild avgift under 2008 rör en kvinna som ej beviljats permanent bostad.

De ärenden där särskild avgift utdömts för ej verkställd dom enligt SoL under 2008 rör bistånd till en kvinna och två män.

Antalet ej verkställda domar enligt LSS per den 31 december 2008 är fördelade på 26 kvinnor och 26 män.

Antalet ansökningar om särskild avgift för ej verkställda domar enligt LSS för 2008 är fördelade på 4 kvinnor och 6 män.

Särskild avgift utdömdes för ej verkställd dom enligt LSS fördelade på 7 kvinnor och 7 män enligt inhämtat material.

Av inhämtat material framgår att av de 2616 ej verkställda besluten enligt SoL kvartal 4 2007 avsåg cirka 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Det totala antalet inrapporterade beslut enligt SoL 4:e kvartalet 2008 var 3160. Fördelningen kvinnor, män är i stort sett oförändrad jämfört med 2007.

Ansökningarna till länsrätten om särskild avgift för ej verkställda beslut enligt SoL år 2008 fördelades på 310 kvinnor och 295 män (i underlaget saknas uppgift om kön i sex av ansökningarna). De flesta ansökningarna, 235, avser permanent bostad och fördelas på 156 kvinnor och 79 män.

År 2008 vann 440 domar laga kraft avseende ej verkställda beslut enligt SoL. Domarna fördelades på 225 kvinnor och 215 män. De flesta domarna avsåg permanent bostad fördelade på 109 kvinnor och 44 män. De 208 domarna avseende kontaktperson/kontaktfamilj fördelade sig på 80 kvinnor och 128 män.

De 2116 ej verkställda besluten enligt LSS 31 december 2008 fördelar sig på 799 kvinnor och 1317 män. Den enda ansökan om särskild avgift under 2008 rör en man.

Kommentarer

I propositionen till lagändringen¹ om rapportering av ej verkställda beslut gjorde regeringen bedömningen att den särskilda avgiften skulle vara en ”yttersta åtgärd” som endast skulle behöva tillgripas i undantagsfall. En jämförelse gjordes med antalet utdömda sanktionsavgifter vid domstolstrots, ca 30 fall per år. Verkligheten blev att länsstyrelserna varje kvartal fått ett mycket stort antal beslut att registrera, bedöma och eventuellt föra vidare till länsrätten med ansökan om särskild avgift. Exempelvis var 4:e kvartalet 2008 antalet beslut enligt SoL 3160 och enligt LSS 2116.

Sammanställningen visar att det totala antalet ej verkställda domar enligt SoL ökat betydligt under perioden 2004 till 2008. Ökningen förklaras av att i år redovisas *samtliga* ej verkställda domar enligt SoL. Tidigare år redovisades enbart bistånd inom äldreomsorgen och för personer med funktionsnedsättning. Dessa områden visar i stort sett oförändrat antal domar mellan åren 2006 och 2008.

Under 2008 har länsstyrelsen ansökt om särskild avgift i ett ärende. Det kan tyda på att de flesta domar verkställts, att kommunerna är följsamma och att rättsäkerheten är god beträffande ej verkställda domar enligt SoL.

Ej verkställda domar enligt LSS har minskat mellan 2004 och 2008. Lagändringen från 2002 har sannolikt haft effekt, vilket styrks av färre ansökningar från länsstyrelserna.

De ej verkställda besluten enligt SoL har ökat mellan åren 2007 och 2008. Det finns dock länsvisa skillnader och nio län visar en minskning. De oftast förekommande bistånden, permanent bostad, kontaktperson, kontaktfamilj har ökat.

Det är framför allt äldre kvinnor som inte får sina behov tillgodosedda vad gäller permanent bostad. Detta har uppmärksammats under en lång följd av år. Trots att kommunerna har haft kännedom om detta och en lagstadgad planeringsskyldighet kvarstår problemet sedan flera år.

Sammanställningen visar att det är en stor grupp barn som inte får behovet av kontaktperson/kontaktfamilj tillgodosett. Rapporteringsskyldigheten har antagligen bidragit till att synliggöra detta. Trots kommunernas kännedom är det anmärkningsvärt att de ej verkställda besluten fortsätter att öka.

Kvartalsvis inrapportering av ej verkställda beslut enligt LSS är ny för 2008, varför det är svårt att kommentera resultatet. De vanligast förekommande insatserna är kontaktperson och boende, vilket kan innebära att kommunerna har dålig beredskap för att tillgodose dessa behov.

¹ Prop. 2005/06:115 sid. 123 ff.

När det gäller ej verkställda beslut enligt SoL och LSS finns inte alls samma följsamhet som för ej verkställda domar. För den enskilde innebär detta att rättssäkerheten äventyras.

Under åren 2006-2008 har länsstyrelserna gjort ansökningar om särskild avgift för ej verkställda beslut enligt SoL i drygt 1450 fall. Av dessa har 575 resulterat i att domstol bifallit ansökan. Det finns ingen uppgift om hur många av ansökningarna som avgjorts utan bifall och hur många som fortfarande väntar på avgörande. Man kan dra slutsatsen att *minst* 40 procent av ansökningarna 2006-2008 bifallits eller kommer att bifallas. Att andelen inte är större kan förklaras av att länsstyrelserna i väntan på vägledande rättsfall ansökt om särskild avgift även beträffande rapporterade beslut där det varit tveksamt om ansökan skulle bifallas. Eftersom det ankommer på domstolen att efterge avgift eller att i ringa fall av dröjsmål inte ta ut avgift (16 kap. 6 b § SoL) har detta också varit ett rimligt förhållningssätt. Länsstyrelserna väntar i ett flertal ärenden på avgöranden från kammarrätter och Regeringsrätten. I och med att vissa vägledande avgöranden kommit minskar också antalet ansökningar.

JO har i ett tidigare uttalande (2577-2000, 2000-09-06) ansett att tre månader är en rimlig väntetid för att verkställa ett beslut om särskilt boende. Socialstyrelsen har i sin rapport "Ris och Ros. En utvärdering av bestämmelserna om rapporteringsskyldighet och särskild avgift i socialtjänstlagen", (maj 2009) redogjort för kammarrätternas domar avseende särskild avgift. Bland annat framgår att det är variation mellan domstolarna när det gäller utdömda avgifter samt gränsen för oskälig tid. "Väntetider för särskilt boende upp till sex månader har inte betraktats som oskäligt långa, om de varit dryga sex månader har överträdelsen ofta ansetts som ringa och därför inte lett till någon avgift."

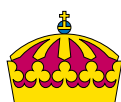
Den enskildes rättssäkerhet urholkas när långa väntetider accepteras av domstolarna och betyder att lagändringarna inte har medfört några förbättringar. Det sker istället en legalisering av långa väntetider. Genom detta åsidosätts den individuella prövningen framför tillämpning av generella väntetider. När det gäller permanent bostad finns ingen dom från Regeringsrätten

I dagsläget finns bara en dom från Regeringsrätten vad gäller särskild avgift för ej verkställt beslut enligt SoL. Denna dom gäller bistånd av kontaktperson där den enskilde fått vänta 11,5 månader. Regeringsrättens dom ledde inte till någon särskild avgift på grund av omständigheterna i målet. Den enskildes rättssäkerhet är i detta läge försvagad.

De särskilda avgifterna för kontaktperson/kontaktfamilj är i genomsnitt 16 000 kronor. En slutsats kan vara att när den särskilda avgiften är låg blir det billigare för kommunerna att betala särskild avgift än att åtgärda problemet.

Sammanställningen visar att det är anmärkningsvärt många barn som inte får sina behov tillgodosedda. Av de 759 beslut som rapporterats och som gäller barn avser de flesta pojkar. Det tydligaste resultatet av sammanställningen är att äldre kvinnor drabbas hårdast av de långa väntetiderna. Kvinnor 65 år eller äldre som inte får sitt beslut om permanent bostad verkställt är tre gånger fler än män i samma ålder. Kvinnorna är tydligt överrepresenterade även med hänsyn tagen till att kvinnornas längre medellivslängd medför att de utgör flertalet i åldersgruppen.

Rättssäkerheten för enskilda inom socialtjänstens område har under de senaste åren ifrågasatts. Domar och beslut enligt SoL och LSS har inte verkställts inom rimlig tid. Det övergripande syftet med lagändringarna var att stärka den enskildes rättssäkerhet. Den här sammanställningen har visat att lagändringarna ännu inte haft avsedd effekt. Antalet ej verkställda beslut ökar.

Länsstyrelserna

www.lansstyrelsen.se